

NASLOVNICA

SADRŽAJ

INTERVJU S POVODOM

KRITIKA

[Drama](#)[Žeravica, K. Ostvarenje dostojno nacionalnog kazališta](#)[Opera](#)

MANIFESTACIJE

STUDENTSKA SCENA

ESEJI

IZ STRUKE ZA STRUKU

IZDAVAČKA DJELATNOST

Katarina Žeravica, ass.

Umjetnička akademija Osijek

katarinazeravica@gmail.comLav Nikolajevič Tolstoj: *Ana Karenjina*, HNK Osijek, režija: Dora Ruždjak Podolski, premijera: 3. svibnja 2014.

Ostvarenje dostojno nacionalnog kazališta

Roman *Ana Karenjina* nastao iz pera velikana svjetske književnosti, ruskog književnika Lava Nikolajeviča Tolstoja, po treći je put u povijesti osječkog HNK doživio svoju premijeru (prvi je put insceniran 1920. u režiji A. V. Beka, a potom 1928. u režiji Lidije Mansvetove). Ovoga je puta redateljska palica povjerena Dori Ruždjak Podolski koja je za potrebe osječke izvedbe u suradnji s dramaturginjom Marijanom Fumić prilagodila već postojeću dramaturginjom Helene Edmundson, britanske dramaturginje i dramatičarke čija je dramska verzija spomenutog romana premijerno prikazana 30. siječnja 1992. godine u Kraljevskome kazalištu Shared Experience u Winchesteru.

Ovaj obiman Tolstojev roman, smatran vrhuncem realistične proze, otvara mnoga pitanja i progovara o različitim temama kao što su muško-ženski odnosi, ljubav, pitanje obitelji, braka, časti, (lažnog) morala, licemjerstva, odanosti, društvenog staleža, pozicija i prava žena u privatnom i javnom životu, dokidanje feudalnog sustava u Rusiji tog vremena (kraj 19. stoljeća), odnos selo-grad te politika i njezin utjecaj na širu zajednicu kao i na pojedinca i njegovu poziciju unutar

obitelji, ali i društva. U takvoj jednoj širokoj lepezi tema i problematika kojih se u svojem romanu dotiče Tolstoj, u društvu čiji pripadnici vješto nose maske i skrivaju se iza istih, a licemjerje je temelj međuljudskih odnosa, središnju poziciju zauzima tragična priča o Ani Arkadjevnoj Karenjini (Sandra Lončarić Tankosić), mladoj ženi koja se pobunjuje protiv ustaljenih normi i u neprestanoj borbi s društvom čija pravila ne želi prihvatiti, ali i sa vlastitim unutarnjim psihološkim previranjima, u nemogućnosti da istovremeno pomiri dva oprečna pola – ulogu supruge Alekseja Aleksandroviča Karenjin (Davor Panić) i brižne majke sina Serjože (Nikola Pavišić) s jedne, te strastvene ljubavnice grofa Alekseja Kiriloviča Vronskog (Vladimir Tintor) s druge, ona se odlučuje za potonje, što u konačnici dovodi do njezinog tragičnog završetka – samoubojstva. Kao kontrast Aninoj tragičnoj priči i patvorenosti grada ističu se iskrenost i naivnost seoskog života te

Grof Aleksej Kirilovič Vronski: Vladimir Tintor
Lav Nikolajevič Tolstoj: *Ana Karenjina*, red. Dora Ruždjak Podolski
Premijera: HNK Osijek, 3. svibnja 2014.
Fotografija: Damir Rajle

bračna sreća Konstantina Dmitrijeviča Levina (Aleksandar Bogdanović) i njegove supruge Katarine Aleksandrovne Ščerbacke – Kitty (Jelena Perčin).

Redateljica Dora Ruždjak Podolski zajedno s glumačkom ekipom i ostalim suradnicima koji su sudjelovali u ovoj iznimno i glumački i tehnički zahtjevnoj predstavi uspješno je na scenu prenijela sve nijanse i razine o kojima Tolstoj progovara u svojem romanu. Unatoč činjenici što predstava traje nešto više od tri sata i jednoj pauzi, ona predstavlja kompaktnu cjelinu, u kojoj se scene i prizori izmjenjuju u točnom i preciznom ritmu, nudeći publici jasan pogled i vjerno prenoseći atmosferu svijeta Tolstojevih likova.

Povrh toga, naglasak je stavljen na vrlo jasnu poruku koja se odašilje u publiku, a koju ističe i sama dramaturginja Fumić, te ona glasi da je „kazalište [...] dvosmjerna ulica u kojoj su SVI istovremeno i promatrači i promatrani, jer od drugih se sastojima, zar ne?“ Konvencija brisanja granica između prostora kazališne pozornice i gledališta u cilju postizanja jedinstva scene i publike te podcrtavanje kako nas se ono što se događa na sceni

Lav Nikolajevič Tolstoj: *Ana Karenjina*, red. Dora Ruždjak Podolski
Premijera: HNK Osijek, 3. svibnja 2014.
Fotografija: Damir Rajle

itekako tiče i da kao publika ne možemo uvijek biti samo puki voajeri izdvojeni iz scenskog zbivanja, zadana je na samom početku predstave, odnosno dok se publika još smješta u svoja sjedala, radno svjetlo je upaljeno, na razglas se čuju snimljeni glasovi glumaca koji izgovaraju određena opća mjesta iz *Ana Karenjine*, a koja se tiču pitanja vjere, revolucije, mode i slično, te na taj način uvode u priču, te se tek na rečenicu „sve sretno obitelji nalik su jedna na drugu...“ gasi svjetlo i težište se prenosi na samu pozornicu. Ovo uspješno prelaženje scenskog prostora (pозornica) i uključivanje prostora gledališta koje također postaje prostorom igre, postiže se i na način da glumci u određenim trenucima iz gledališta dolaze na scenu, a najbolje ostvarenje metateatra postignuto je u scenama kada su likovi u kazalištu i gledaju predstavu, a u dvorani (gledalištu) se lagano pali polusvjetlo, te se dobiva učinak dvostruke refleksije, odnosno publika promatra glumce koji kreiraju kazalište, a glumci sa scene gledaju u publiku koja je u datom trenutku za njih i realna publika, ali i

„sudionici“ predstave koju oni u svojim ulogama promatraju. Osim kao odlično kazališno rješenje, razine metateatra su vrlo dobro i jasno iskorištene i kao kritika ne samo lažnog morala i izokrenutih vrijednosti među pripadnicima ruskog plemstva u 19. stoljeću, već i nas kao publiku tjera na razmišljanje o našim vlastitim postupcima i traži od nas aktivan angažman. To je vidljivo u sceni kada Ana dolazi ponovno u kazalište te se pale sva svjetla u dvorani, a preko razglasa se čuju ženski glasovi koji je osuđuju i govore „sramota je sjediti pored nje“. Tako „razgoličena“ i prepuštena na milost i nemilost ljudi koji je okružuju (pa i same publike), uvelike podsjeća na Mariju Magdalenu i s pravom se svatko od nas može zapitati i propitati samog sebe ponavljajući onu poznatu biblijsku: „Tko je bez grijeha, neka baci kamen prvi.“

Cijela je predstava, dakle, dramaturški i redateljski vrlo smisljeno koncipirana, te stoga čudi odmak od koncepta na samom kraju predstave u kojem se dokida i prekida dotad uspostavljena atmosfera i jedna kazališna konvencija (realističnost u dočaravanju Rusije iz 19. stoljeća i stvaranje kazališne iluzije) tako što je završna pjesma koja prati Anin odlazak u smrt na engleskom jeziku (glazbu potpisuje Igor Valeri), dok je tijekom cijele izvedbe birana ruska glazba i klasični glazbeni motivi koji vjerno prate radnju i promjene ugođaja na sceni. Povrh toga, izostanak poznatog završetka u kojem se Ana baci pod vlak i tako skonča svoj život, zamijenjen je simboličnim krajem u kojem Sandra Lončarić Tankosić skida dio po dio odjeće sa sebe, razgoličuje se i pruža odjeću Tatjani Bertok Zupković (daje joj svoju suknju), Davoru Paniću (daje mu svoju crvenu jaknicu) i Vladimiru Tintoru (daje mu kopču iz kose) koji izlaze iz svojih uloga te uspješno dokidaju uspostavljenu kazališnu iluziju putem direktnog obraćanja publici. Na samome kraju je Anina smrt simbolično prikazana spuštenim zastorom ispod kojega ostaje vidljiva ruka koja drži malu crvenu torbicu. Iako se kroz predstavu naglašava kako se teme o kojima progovara *Ana Karenjina* itekako tiču i današnje publike, ovakvim je osuđenim krajem, redateljica postigla odmak od ostatka predstave, no kraj kao takav ostaje nejasan i upitan u svojoj opravdanosti i potrebitosti.

Opravdani su svakako bili kostimi korišteni u predstavi (Barbara Bourek) koji su se dokazali kao prava mala *mini-režija*, budući su vjerno do najsitnijih detalja (s manjim intervencijama) odgovarali duhu jednog prošlog vremena – Rusije u 19.

stoljeću. Tako se točno znalo na sceni tko je pripadnik ruskog plemstva, vojske, a tko ruskog seljaka. Kostimi kao takvi su vjerno pratili karaktere likova (primjerice pastelne i nježne nijanse kostima za mladu i naivnu Kitty), njihove uloge i pozicije koje imaju u društvu (Vronski iz vojne uniforme pred kraj nosi građansku odjeću), ali i promjene njihovih psihičkih stanja što je najuočljivije na kostimu Sandre Lončarić Tankosić. Već u prvom njezinom pojavljivanju crvena torbica odaje da Sandra igra glavni lik i simbolično naznačuje Aninu strast, ali i njezin tragični završetak. Kako odmiče radnja drame i

Ana Arkadjevna Karenjina: Sandra Lončarić Tankosić i Grof Aleksej Kirilovič Vronski: Vladimir Tintor
Lav Nikolajevič Tolstoj: *Ana Karenjina*, red. Dora Ruždjak Podolski
Premijera: HNK Osijek, 3. svibnja 2014.
Fotografija: Damir Rajle

kako se Ana upušta u vezu s Vronskim, prestaje nositi crnu boju koja je teška i u njezinom slučaju simbolizira sputanost i zarobljenost u braku u kojem nema ljubavi. Postepeno počinje nositi bijele haljine koje naglašavaju oslobođenost, iskrenost u emociji koju osjeća prema Vronskom, ali i u susretu sa sinom Seržjožom kao dokaz njezine iskrene majčinske ljubavi. Jedini znak nepotpune sreće jest crna ogrlica koja naznačuje najgore slutnje po Ani. Od trenutka kada Anin muž saznaje za njezin preljub i kad joj svi lažni prijatelji počinju okretati leđa i licemjerno je izbjegavati, osuđujući je za ono što se ona ne libi priznati javno, a oni svi potajno rade, dominantna bolja njezine odjeće postaje ponovno crna s izrazito naglašenih crvenim detaljima (crvena baršunasta jakna ili, pak, crvena torbica s početka predstave) koji predstavljaju i njezinu strast, ali i moralni pad.

Jednako funkcionalni dio predstave jest i monumentalna scenografija (Stefano Katunar) koja vjerno dočarava atmosferu i vješto igra u promjenama prostora. Scenografiju čini lagano zakrivljena visoka konstrukcija koja predstavlja zid s dva lica te je smještena na rotirajućem postolju, tako da se u preciznom ritmu, poput satnog mehanizma, odvija rotiranje scenografije, čime kretanje glumaca kroz prostor iste i izmjena mnogo manjih scena podsjeća kao da je dati materijal podvrgnut filmskoj montaži. Scenografija svojim vizualnim identitetom – zagasite tamnije boje, masivna vrata, police s knjigama, uvjerljivo dočarava prostor salona, koji, ovisno o svjetlu (Tomislav Kobla), može zaživjeti u svoj svojoj raskoši, kao što može sugerirati propadanje ruskog plemstva na kraju 19. stoljeća, pa takav jedan sivi prostor djeluje ruševno i zapušteno. No, upravo zahvaljujući ovoj kameleonskoj karakteristici scenografije, ona je i dovoljno neupadljiva kad se iz prostora salona radnja prebacuje na seosko polje u kojem seljaci žanju žito, te ni najmanje ne smeta što je taj prostor netom igrao salon i predstavljao rusko plemstvo, a u sljedećem trenutku igra njegovu krajnju suprotnost. „Naličje“ scenografije vizualno izgleda kao nedovršena gradnja sačinjena od drvene konstrukcije (drvenih greda) i upravo se pred takvom pozadinom odigrava najviše prisnih scena između Ane i Vronskog, te baš kao što svaka medalja ima lice i naličje, tako je i ovo naličje prostor u kojem se likovi rješavaju krinki i mogu se slobodno prepustiti svojim nepatvorenim emocijama. Ovakva građa scenografije pogoduje i mnogim scenskim efektima koji također naznačuju promjenu prostora radnje. Takvi efekti su, primjerice, spuštanje raskošnih lusterata za bal, noćni krajolik je dočaran padanjem snijega (i odgovarajućim tamnoplavim osvjetljenjem scene), a za kasniju scenu umjetni snijeg na podu odlično posluži za dočaranje klizališta što i glumci svojim pokretima vjerno igraju (scenski pokret: Vuk Ognjenović).

Zahtjevna predstava poput ove traži iznimnu točnost i preciznost glumaca, kako se ne bi narušio ritam te kako bi se tijekom mnogobrojnih promjena što većih što manjih scenskih sekvenci poštivali zadani pravci kretanja na pozornici. U tom je pogledu ansambl pokazao visoku razinu

S lijeva na desno: Grof Aleksej Kirilovič Vronski: Vladimir Tintor, Ana Arkadjevna Karenjina: Sandra Lončarić Tankosić i Aleksej Aleksandrovič Karenjin: Davor Panić
Lav Nikolajevič Tolstoj: *Ana Karenjina*, red. Dora Ruždjak Podolski
Premijera: HNK Osijek, 3. svibnja 2014.
Fotografija: Damir Rajle

uigranosti te je bila jasna njihova volja, htjenje i užitak igranja u predstavi. Uz ovako velik ansambl i velik broj odrađenih glumačkih rola, za izdvojiti je svakako Sandru Lončarić Tankosić koja je uspjela dočarati svu kompleksnost lika Ane Karenjine, i to s takvom energijom koja uvijek iznova prijeđe rampu i prenese točnu emociju i poruku koja u određenom trenutku treba prodrijeti do gledatelja. Ovdje je potrebno naglasiti kako je Ana u zamisli prikazana i kao žena koja voli čitati – u skoro svakoj sceni ima knjigu u ruci, a i kad planira napustiti Vronskog prvo što pakira u kovčeg jesu knjige. Ova činjenica dodaje još jednu dodatnu nijansu višedimenzionalnosti lika Ane Karenjine, koja je kao glumački izazov i zadatak s punim pouzdanjem i povjerenjem povjerena Sandri Lončarić Tankosić. Jednako točan i precizan u opravdanju motivacije svojeg lika je bio i Davor Panić, dok Vladimir Tintor u dijaloškim scenama, pak, nije u potpunosti razvio svoj lik, tek ga je više samo naznačivao i prikazao kao figuru. U takvim je situacijama, Tintor ostao neprimjetan i nenametljiv, dok je vidnije uvjerljiviji u neverbalnim situacijama u kojima iskazuje ljubav i strast putem fizičkog kontakta, te mu publika povjeruje u iskrenost njegovih postupaka i djelovanja na sceni. Svoj

je lik opravdala i Jelena Perčin vjerno dočaravajući razvojni put kojeg prolazi njezin lik – od mlade, naivne i zaigrane djevojke do zaljubljene i snažne mlade žene spremne stati uz svojeg muža kad mu je to najpotrebnije. Svoj je razvojni put doživio i lik Darje koju je odlično odigrala Tatajana Bertok-Zupković, pokazujući paletu emotivnih transformacija koje je postigla za vrijeme predstave. Nadalje, Aleksandar Bogdanović je vrlo dobro odigrao lik smušenog vlastelina koji je nespretn u iskazivanju emocija prema voljenoj ženi, no zato čvrste ruke vodi svoje imanje, dok je Miroslav Čabraja bio podjednako dobar u ulozi nevjernog muža, velikog hedoniste uvijek spremnog za druženje. Za istaknuti je i uloga Agafe Mihajlovne koju je odigrala Radoslava Mrkšić, a koja je svojim komentarima na određene situacije i svojom scenskom prisutnosti izazvala velike simpatije kod publike. Petra Blašković, Ivana Soldo-Čabraja, Ljiljana Krička Mitrović i Anita Schmidt kao pripadnice visokog društva, uvjerljivo su odigrale svu okrutnost i licemjerstvo koje ga karakterizira, te je odličan redateljski potez što su potonje tri glumice dobile i ulogu komentatora te „najavljivača“ pojedinih scena, opisujući i uvodeći u iste, što je otvorilo mogućnost da se što više sadržaja prenese u što manje vremena i na što učinkovitiji način, te je publika uvijek informirana o zbivanju i radnji koji se ne prikazuju na sceni.

Dobra podjela uloga, jasna redateljska ideja, dramaturgija, te uigranost i suradnja svih koji su sudjelovali u kreiranju i ostvarenju *Ana Karenjine* čine ovu predstavu kvalitetnim projektom dostojnim osječke nacionalne kazališne kuće. *Ana Karenjina* je dosta visoko podigla letvicu za buduća dramska ostvarenja, te se čini kako se ovom predstavom konačno prebacilo težište s recentne agonije oko izbora (v.d.) intendanta osječkog HNK na umjetnost i kreativnost, što bi svima - umjetnicima, publici i drugim društvenim sferama trebao biti zajednički i jedini cilj.

